

APROXIMACIÓ ALS MITJANS COMARCALS CATALANS: UNA EXPERIÈNCIA SOBRE EL TERRENY

Ginesta, Xavier

Departament: Periodisme i Ciències de la Comunicació

Facultat de Ciències de la Comunicació (UAB)

E-mail: xavier.ginesta@uab.cat

Giral, Eugeni

Departament: Periodisme i Ciències de la Comunicació

Facultat de Ciències de la Comunicació

E-mail: eugeni.giral@uab.cat

Juan Martínez

Departament: Periodisme i Ciències de la Comunicació

Facultat de Ciències de la Comunicació

E-mail: juan.martinezD@campus.uab.cat

RESUM DE L'EXPERIÈNCIA

El Departament de Periodisme i Ciències de la Comunicació de la UAB porta a terme, des de fa dos anys, l'activitat Aproximació als Mitjans Comarcals Catalans. Durant una setmana, cinquanta estudiants de la llicenciatura de Periodisme tenen la possibilitat de viatjar per Catalunya i visitar els diversos mitjans de comunicació que configuren l'ecosistema mediàtic del país. També, es visiten institucions culturals i organismes polítics que són claus per entendre les realitats regionals dels mitjans de comunicació que els alumnes visiten. L'importància de l'activitat rau en què els alumnes realitzen pràctiques professionals sobre el terreny, usant les visites als mitjans com a material informatiu i elaborat productes professionals (premsa, ràdio, televisió i una pàgina web) que seran presentats a la Facultat al final de curs.

ABSTRACT

The Journalism and Communication Sciences Department from UAB organizes, since 2007, the activity "Aproximació als Mitjans Comarcals Catalans" [Approximation to Catalan Regional Mass Media]. During one week, fifty students from the Journalism degree have the possibility to travel around Catalonia and visit the different regional mass media which shape the Catalan media ecosystem. Students also visit cultural institutions and political organizations which are important to understand the regional system of the media students are going to visit. The significance of this activity is that students do professional training in situ, using these visits to regional media as information sources to create professional products (press, radio, television and a webpage) that are going to be shown in the College at the end of the course.

PARAULES CLAU

Premsa comarcal, periodistes, pràctiques professionals i socioconstructivisme.

ÀMBIT GENERAL D'INTERÈS DE LA INNOVACIÓ

L'activitat Aproximació als Mitjans Comarcals Catalans és una iniciativa pionera en les facultats de Ciències de la Comunicació de tot Catalunya. Aquesta sensació es durant el temps de realització de l'activitat i el contacte amb les altres facultats, sobretot les de la Universitat de Vic i la Universitat de Lleida, socis col·laboradors del projecte. Els docents en Periodisme i Comunicació poden trobar en aquesta activitat una manera de motivar els estudiants, sobretot perquè des de Primer curs hi pot haver la possibilitat d'interactuar amb les realitats professionals més arrelades al país i veure en directe aquells conceptes teòrics que es treballen a l'aula.

DESENVOLUPAMENT

1. Objectius

Poder observar de primera mà aquells elements i rutines professionals del periodisme que els alumnes de la llicenciatura de Periodisme estan estudiant a l'aula. Aquest és el principal objectiu del curs d'Aproximació als Mitjans Comarcals Catalans que el Departament de Periodisme i Ciències de la Comunicació de al UAB organitza des de fa dos anys.

Una experiència educativa que es forja en la necessitat que veuen alguns professors del Departament de poder combinar la quantitat de coneixements teòrics que rep l'alumnat al llarg dels quatre anys de carrera amb el coneixement *in situ* d'algunes de les experiències comunicatives més properes als ciutadans catalans. Un model pedagògic basat en el fet que la significativitat de l'aprenentatge està lligada a la seva funcionalitat. Un aprenentatge és funcional quan els coneixements adquirits puguin ser aplicats i utilitzats en aquelles circumstàncies de la vida professional o personal en les que es trobi i es trobarà l'aprenent (Vygotskii, 2001).

A part d'aquest objectiu més general, l'Aproximació als Mitjans Comarcals Catalans en té dos més:

- a) Crear un pont entre la Universitat i la professió periodística, per tal que els estudiants es facin ressò de possibles sortides professionals una vegada acabada la llicenciatura. Sortides professionals en la premsa, ràdio i televisió local i comarcal que, moltes vegades, es contemplen com una opció secundària davant dels grans mitjans de comunicació (*El País, La Vanguardia, Catalunya Ràdio, Televisió de Catalunya, Televisió Espanyola...*), però que realment són sortides que s'han de contemplar per la capacitat que tenen d'adaptar-se al mercat, la flexibilitat professional que deixen als seus treballadors i la capacitat de promoció personal que tenen alguns d'ells. No obstant, no només s'han de veure aquests mitjans com a sortides professionals pels recent llicenciats, sinó que molts d'ells poden ser el primer lloc de treball pels estudiants de periodisme.
- b) Establir contactes entre els nostres alumnes i els alumnes de Periodisme o Comunicació Audiovisual de les altres universitats catalanes disperses pel territori (no de Barcelona) on s'imparteixen estudis de comunicació: Universitat de Lleida, Universitat de Vic i Universitat Rovira i Virgili (Tarragona). De moment, s'ha treballat sobretot amb les UVic i UdL.

2. Descripció del treball

Per portar a terme tots aquests objectius, gràcies al suport de tota la comunitat educativa de la Facultat de Ciències de la Comunicació i les experiències prèvies en aquest terreny (com les portades a terme pel Gabinet de Comunicació i Educació amb el projecte Tahina-Can Bancaja) (Departament de Periodisme i Ciències de la Comunicació, 2008: 29-44) es planifica una setmana de ruta per Catalunya on 50 estudiants,

dividits en grups de treball de 10 persones per a la realització del treball que servirà per a la avaluació (mirar punt 3.2.), poden combinar les visites a mitjans de comunicació comarcals, les xerrades culturals (algunes d'elles conjuntament amb altres alumnes de la UVic i UdL) i les activitats de lleure. A més a més, des de l'organització es creu que una setmana de convivència conjunta entre alumnes i professors també pot ser atractiva i beneficiosa per enfortir els lligams entre aquests dos col·lectius i, sobretot, entre els alumnes mateixos.

“La joventut és el moment d'estudiar la saviesa; la vellesa, el moment de practicar-la”, sentenciava el filòsof francès Jean Jacques Rousseau. Tot i que no fa falta fer divisions entre joves i vells, si que és bo recordar que en el transcurs d'aquesta experiència pedagògica es posar de manifest la validesa de la idea que apunta a què els futurs periodistes han d'entrar, ja des de bon començament, en contacte amb els secrets de la professió que, indubtablement, tenen els més grans. Així doncs, la presència de periodistes consagrats en el panorama català en aquest curs (Xavier Garcia, Jordi Molet, Jaume Espuny, Joan Cal...) proporciona una oportunitat única als estudiants de poder conèixer aquelles persones que han contribuït a dibuixar el sistema de mitjans de comunicació català.

Les activitats que es porten a terme es divideixen en tres grans blocs: acadèmiques, culturals i de lleure. Deixarem de banda les estones dedicades a l'oci per poder-nos centrar en el relat de les diverses activitats acadèmiques (visites a mitjans de comunicació i intercanvis amb altres universitats) i culturals que van ocórrer.

2.1. Curs 2006-2007

Les primeres jornades es van desenvolupar en cinc dies i a vuit capitals catalanes diferents: Girona, Vic, Manresa, Lleida, Amposta, Tortosa, Tarragona i Reus. La visita a Girona es va compondre d'un estudi del funcionament del gabinet de comunicació de l'Ajuntament i una visita al *Diari de Girona*, complement amb la visita al Museu del Cinema i l'Arxiu municipal. A més a més, Lluís Bonada (UPF) va desglossar la figura del periodista Josep Pla i els alumnes van conèixer de ben a prop la problemàtica al voltant de la construcció de la Línia de Molt Alta Tensió (MAT). La jornada va acabar amb una visita a la rotativa del diari gironí.

El segon dia es va visitar Vic. Durant el matí l'activitat va transcórrer a la redacció de *El 9 Nou* i al plató de El 9 TV, on Josep Comajoan va moderar un debat sobre la immigració a Vic amb la participació dels alumnes de la universitat. A la tarda, la UAB i la UVic van posar-se d'acord per organitzar un treball conjunt sobre periodisme i muntanya amb la col·laboració del reporter (TVE) i alpinista Ferran Latorre. A la mateixa Universitat de Vic, Narcís Garolera (UPF) va perfilar la vessant periodística del poeta de Folgueroles Jacint Verdaguer. Finalment, la visita a l'Arxiu i la Biblioteca Episcopal de Vic va ser la manera de tancar, pels més estudiosos, la jornada.

El tercer dia va tocar l'estudi dels casos manresà i lleidatà. Manresa és la seu del grup multimèdia Regió 7, que va rebre la visita dels estudiants, qui van passar també pel Casino de la ciutat on el professor Francesc Roma (Fundació Universitària del Bages) va desglossar la importància de Montserrat en la cultura catalana. El grup de comunicació Segre de Lleida va ser el mitjà triat a les capitals de les terres de Ponent, on també va haver-hi un treball conjunt amb la Universitat de Lleida a la seu de la Diputació de Lleida sobre el periodisme i l'art sacre.

El sistema mediàtic de les terres de l'Ebre va ser l'objecte d'estudi del quart dia. El matí a Amposta, on el projecte de la ciutat digital va ser tota una novetat pels estudiants que visitaven la ciutat i, a la tarda, a Tortosa, on es va visitar la seu del rotatiu *La Veu de l'Ebre* i es va assistir a una xerrada a la Casa de l'Aigua sobre el Pla Hidrològic Nacional. Per trencar amb les dues visites, una visita al Delta de l'Ebre amb xerrades del periodista Xavier Garcia i el director de Serveis Territorials i Medi Ambient del Govern a les

Terres de l'Ebre, Víctor Jimeno.

Finalment, i amb la col·laboració de la Universitat Rovira i Virgili, l'últim dia es va dedicar a les ciutats de Tarragona i Reus. Tarragona Ràdio, la ràdio municipal de Tarragona, va ser l'emissora triada per exemplificar el treball de les ràdios locals. Posteriorment, la visita a la Planta de Repsol YPF a la Pobla de Mafumet va servir per poder posar en contacte als estudiants amb la gestió de la comunicació de crisi i el PLASEQTA. Finalment, les jornades es van acabar amb la visita a Canal Reus TV i la xerrada sobre la productora El Terrat al Centre de Lectura de Reus.

2.2. Curs 2007-2008

El curs 2007-2008 va seguir l'estructura del primer any, tot i que es va ampliar la ruta un dia més per tal de poder fer una immersió en un realitat que és poc coneguda dins la premsa comarcal catalana: el periodisme dels Pirineus:

En primer lloc, hi va haver una sessió dedicada a la presentació del gratuït *Viure als Pirineus*, que s'edita a La Seu d'Urgell. Però, la novetat més important d'aqueta edició ha estat la visita a Andorra. El cos docent va considerar que Andorra, per ser un ecosistema comunicatiu (Marín, 1989; Espinet i Tresserras, 1999) estatal únic estructurat en llengua catalana, permet aprofundir encara més en les rutines de la professió i analitzar una experiència molt propera al què podria ser la consolidació de l'Espai Català de Comunicació (Guifreu, Corominas i Abadal, 1991). Per això, amb la col·laboració de l'Institut d'Estudis Andorrans (IEA) es va programar una visita RTVA (Ràdio i Televisió d'Andorra), als dos diaris de pagament (*El Periódico d'Andorra* i *Diari d'Andorra*) i a la Casa de la Vall, la seu del Parlament. Aquí, els alumnes van fer un simulacre de roda de premsa amb el Síndic General, Molt Il·lustre Sr. Joan Gabriel.

A part de la novetat andorrana, la segona edició del projecte també va suprimir la visita a Manresa per destinar tot un dia a la ciutat de Lleida. La novetat principal de la visita a Lleida va ser l'anada al repetidor de telecomunicacions que Abertis té a Alpicat. Un repetidor format per les estacions de Retevisión i Tradia, que anteriorment pertanyien a TVE i la CCRTV, respectivament. Les telecomunicacions són un aspecte que en la llicenciatura queda força al marge, ja que es considera un objecte d'estudi d'altres carreres més tècniques. No obstant, es creu important que els futurs periodistes entenguin el funcionament de les "autopistes de la comunicació". Altres canvis, menys significatius, van ser els següents: a Vic, es va canviar la visita a la Biblioteca i Arxiu Episcopal per la visita al Museu de l'Art de la Pell i el debat a El 9 TV es va dedicar a l'independentisme català; a Girona es va visitar la Diputació de Girona i no pas l'Ajuntament, així com també es va canviar la visita de el *Diari de Girona* per la del grup de *El Punt*; finalment, es va fer una visita al Parc Natural del Delta de l'Ebre i es va fer una conferència sobre el projecte *Blocaires de l'Ebre a Amposta*.

També, destacar les activitats que es van coordinar amb les Universitats de Vic i Lleida. Amb la UVic es va organitzar un col·loqui titulat "Dopatge i periodisme esportiu", amb la presència d'Arcadi Alibés (TVC), Melcior Mauri, les metgesses Carme Porcar i Maite Doñate i el president de la Fundació Esport i Ciutadania, Mario Romeo. Amb la UdL es va fer una activitat destinada a entendre els motius, a favor i en contra, del projecte de l'Aeroport d'Alguaire.

Finalment, apuntar que en el segon any es van reduir les ponències acadèmiques per centrar-nos en aspectes més relacionats amb la professió. Ressaltar, però, la ponència del Dr. Francesc Roma (Fundació Universitària del Bages), sobre la recerca hemerogràfica a Vic o la del director de l'IEA Jordi Guillamet, juntament amb el sociòleg Joan Micó, sobre la immigració a Andorra.

3. Fonamentació pedagògica i metodologia

3.1. Fonamentació de la intervenció pedagògica

Des de la teoria de l'assimilació (Ausubel, 1976) o les seves posteriors reinterpretacions socio-constructivistes (Vygotskii, 2001) se'ns fa veure la clau de volta del desenvolupament de la persona, on cada individu evoluciona en el seu medi social interrelacionant els aprenentatges i experiències que són significatius per a ell. La interpretació que es fa des del constructivisme resta amarada d'un gran humanisme entès com a fonament de la transmissió cultural. Els aprenentatges han de poder partir de situacions properes a la vida real dels aprenents i el coneixement no es pot construir com una abstracció buida de significat, ni tampoc no pot ser un reguitzell de dades calcades de definicions o fórmules mecàniques. Els continguts han de ser qualitativament qüestionadors, han de permetre formular hipòtesis i resoldre incògnites per tal de mostrar nous camins per on l'aprenent mai no hagi passat en el seu camí de recerca. Aquests camins han de fer possible retrocedir en el coneixement i tornar a començar, si cal, tot essent conscients que ja no es parteix del mateix punt gràcies a l'experiència que hem acumulat. No fer significativa aquesta experiència no priva només a l'individu a entrar correctament en l'aprenentatge dels continguts, sinó que pot restar embranzida a l'evolució del pensament individual i col·lectiu.

D'aquesta manera, si l'aprenentatge és funcional –tal com ha intentat ser el projecte d'Aproximació als Mitjans de Comunicació Comarcals Catalans– és molt més fàcil fer-lo motivador. Més enllà que un ensenyament sigui atractiu o agradable, aquest ha de permetre moure, canviar i fer evolucionar els esquemes cognitius establerts. L'interès vers les aportacions dels altres i l'esforç que suposa ser conseqüent amb el treball i poder arribar a acords serà un punt de partida clau per a establir una relació subtil amb tot el bagatge cultural que hem anat adquirint amb el temps i que ha anat avançant seguint la mateixa trajectòria. Els aprenentatges que parteixen de la pròpia persona, dels seus pensaments i experiències permeten l'elaboració d'idees amb creativitat pel fet de ser pròpies i cada cop més elaborades entre les xarxes de significats. És aquest fonament de la creativitat el que ha de permetre que els aprenentatges que creiem que són significatius posin en contacte els continguts amb els aprenents d'una forma o estratègia significativa.

3.2. Metodologia i avaluació

Cada grup de deu estudiants s'avalua a partir d'un reportatge professional que ha de fer, sigui per televisió, ràdio, premsa o Internet. Tenint en compte la base teòrica exposada anteriorment, la feina del docent resideix en ser un "guia" per a l'alumne, que ha de poder accedir al coneixement per si sol. L'alumne ha d'experimentar, en la vida real, aquelles situacions, rutines i problemes que el docent explica a classe.

Durant el curs, el professor aconsella, comenta, suggereix... però no imposa ni presenta res com a veritat absoluta. Són el grup d'estudiants, juntament amb el professor, qui setmanes prèvies al viatge planifiquen quin tema formarà el cos central del treball amb l'horari d'activitats a la mà. Durant la setmana de visites als mitjans catalans, el professor corregeix sobre el terreny cadascuna de les pràctiques que els alumnes fan i, al final de la jornada en els diversos albergs on es dorm, es fan sessions de debat per posar en comú el treball realitzat. Queda feina, però, a la tornada. Des del moment que s'arriba i fins al final de curs, els alumnes treballen a la facultat per enllestir els productes. Aquí, es torna a imposar el sistema de tutories alumne-professor per tal de poder supervisar el treball realitzat. S'ha de destacar que, si una de les innovacions de l'EEES és la reducció dels grups classe per permetre el treball més individualitzat amb els estudiants, aquesta activitat aplica a la perfecció aquest requeriment.

4. Resultats

L'experiència no només és positiva per la possibilitat real d'intercanvi entre professionals, docents i estudiants, sinó també per la promoció de nous sistemes pedagògics molt més encaminats a la interconnexió teòrico-pràctica o el mètode d'investigació-acció. Amb les experiències prèvies aportades pels projectes Tahina-Can Bancaja (Departament de Periodisme i Ciències de la Comunicació, 2008: 29-44), que enguany arriba a la cinquena edició amb l'expedició al Perú, queda demostrat que aquest treball d'aprenentatge sobre el terreny dona els seus fruits a l'hora de formar els futurs professionals. Evidentment, en aquestes jornades també es pot comprovar, sobretot per la possibilitat de corregir rutines de producció errònies, si els coneixements teòrics aportats durant el curs acadèmic són correctament aplicats. Queda palès, segons afirmen els mateixos alumnes, que poder tenir pràctiques professionals des del primer curs ajuda a comprendre millor els continguts a l'aula i és motivador de cara a continuar amb els estudis. Per això, pren especial rellevància la figura del tutor en la coordinació dels alumnes que treballaven amb aparells ràdio o televisió i la planificació de tutories per tots els grups de treball cada dia a la nit en arribar a l'alberg corresponent.

CONCLUSIONS

Sigui quin sigui el paradigma o teoria que guiï les activitats d'aprenentatge a les aules, aquest ha de possibilitar que els professionals de l'ensenyament puguin ordenar de forma diferent el temps i l'espai que s'hi desenvolupa. Les aules han de poder ser escenaris d'emocions noves davant dels continguts, però molt antigues en el món de la cultura i de la ciència. L'escenari de la classe ha de possibilitar una vida intel·lectual basada en sentiments, amb respecte per la diversitat de significats i argumentacions i que sigui compatible amb la fascinació de l'entorn i la possibilitat que ofereix d'adquirir, contextualitzar i transferir els coneixements. Aquesta compatibilització teòrico-pràctica és la que es pot sustentar analitzant el què han estat aquests dos anys del curs d'Aproximació als Mitjans Comarcals Catalans. Aquest text no deixa de ser un petit reflex del treball i la fonamentació pedagògica que va motivar alguns docents del Departament de Periodisme i Ciències de la Comunicació a portar a terme amb èxit el projecte d'Aproximació als Mitjans de Comunicació Comarcals Catalans. La conclusió que les dues edicions han complert els seus objectius la dona els treballs presentats pels estudiants, així com també l'alt grau de satisfacció que han tingut els "viatgers" que han participat en cada una de les edicions o el fet que, alguns d'ells, hagin trobat el seu primer contracte de pràctiques arran d'aquestes jornades.

REFERÈNCIES BIBLIOGRÀFIQUES

- AUSUBEL, DAVID P. (1976). *Psicología educativa: un punto de vista cognoscitivo*. Mèxic: Trillas.
- DEPARTAMENT DE PERIODISME I CIÈNCIES DE LA COMUNICACIÓ. (2008). *Memòria del Departament de Periodisme i Ciències de la Comunicació 2006-2007*. Bellaterra: Departament de Periodisme i Ciències de la Comunicació, Universitat Autònoma de Barcelona.
- ESPINET, FRANCESC I TRESSERRES, JOAN M. (1999). "L'Ecosistema comunicatiu a Catalunya al S. XX" a III Trobada de la Red Mediterrànea de Història Cultural. Barcelona: Facultat de Filologia de la UB i Ateneu Barcelonès, 17 i 18 de Desembre (paper).
- GIFREU, JOSEP; COROMINAS, MARIA I ABADAL, RAMON D'. (1991). *La construcció d'un espai català de comunicació*. Barcelona: Generalitat de Catalunya, Centre d'Investigació de la Comunicació.
- MARIN, ENRIC. (1989). "L'Anàlisi històrica del discurs periodístic de masses: la relació entre la forma i el contingut". *Periodística* (Núm. 1), 143-151.
- VYGOTSKKI, LEV S. (2001). *Psicología pedagógica. Un curso breve*. Buenos Aires: Aique.